

WFR 2022/161

Toezicht op ANBI's en op veel meer

DICK MOLENAAR¹

"Het goeie doel is niet je eigen doel" – Johan Cruyff

Op 30 mei 2022 verscheen het rapport "Toezicht op algemeen nut" van een commissie van deskundigen (Bekkers, Van Leijenhorst en Leijten). De vraag aan deze commissie was welke mogelijkheden er zijn om het algemeen nut karakter van ANBI's beter tot uitdrukking te laten komen, rekening houdend met de uitvoerbaarheid door de Belastingdienst. Ik had van tevoren iets anders verwacht dan dat het rapport "Toezicht op algemeen nut" zou gaan heten. Ik dacht dat naar de inhoudelijke aspecten van de tien verschillende categorieën algemeen nut gekeken zou worden en dat die een verdere invulling zouden krijgen, want de memorie van toelichting bij de Geefwet van 2012 was daar nogal karig over. Eigenlijk alleen over "cultuur" stond veel in de parlementaire stukken, maar dat was omdat er een aparte "culturele instelling" in de wet kwam te staan met extra belastingvoordelen.

Tot mijn verbazing beantwoordde de commissie de gestelde vraag vooral met verschillende aspecten van gebrek aan toezicht door de Belastingdienst. Er is een kleine groep hardwerkende en aardige medewerkers in het ANBI Expertiseteam op kantoor Eindhoven, maar zij kunnen de circa 45.000 ANBI's natuurlijk niet in de gaten houden. Vervolgens kwam het rapport met de conclusie dat het meer en beter moet. Ik heb het rapport gelezen en het was helaas één grote, wagenwijd openstaande deur. Waarom wordt dit specifiek over ANBI's opgeschreven? Het geldt namelijk voor de hele ondernemerswereld, want ook voor bv's, vof's en eenmanszaken is er veel te weinig capaciteit bij de Belastingdienst om te controleren. Misbruik maken van een ANBI? Dat kan je in elke onderneming met diverse uitgaven. Er is niemand die er kritisch naar komt kijken, want de Belastingdienst heeft de handen vol met de aanwezige medewerkers om de aanslagen de deur uit te krijgen. Bespaar het de ANBI's dat zij het slecht zouden doen.

Vervolgens kwam op 8 juli 2022 het rapport "Licht uit, spot aan" van het Interdepartementale Beleidsonderzoek (IBO) Vermogensverdeling uit. Daarin staat in het eerste punt van bijlage 10 dat rijke Nederlanders eigen goede doelen opzetten om hun persoonlijke belastingdruk zwaar te verminderen. Ja, dat is waar, maar de suggestie dat zij zelf hun ANBI's leeg zouden declareren is naar mijn mening wel heel simpel geconcludeerd. Iemand zal dat wel eens doen, als-ie toch niet wordt gecontroleerd, maar het overgrote deel geeft de bedragen juist wel aan goede doelen. Voorbeelden zijn de Stichting Verre Bergen en Stichting Droom en Daad van de familie Van der Vorm in Rotterdam die veel geld steken in culturele initiatieven en gebouwen, inclusief het prachtige Collectiegebouw van Museum Boijmans van Beuningen.

Het IBO-rapport schrijft heel neutraal dat de giften aan de "eigen" ANBI het vermogen van de schenker verlaten, zonder erbij te zetten dat dat heel veel betekent. De schenker is dus zo genereus om een deel van zijn of haar vermogen of inkomen weg te schenken aan een door de Belastingdienst erkend goed doel. Denk daarover eens goed na, want dat is een enorm belang voor onze samenleving als die ANBI's vervolgens hun bestedingen doen. Het mecenaat zoals het al heel lang bestaat. Ja, die giften zijn fiscaal aftrekbaar, want dat hebben we met z'n allen democratisch besloten omdat we het belangrijk vinden.

Maar dan moeten de ANBI's wel een beetje gecontroleerd worden of zij hun middelen overeenkomstig hun algemeen nuttige doel besteden. Echter, nergens in het IBO-rapport staan cijfers of concrete aanwijzingen, de commissie schuift vooral het eigen onvermogen van de overheid op iemand anders bord. Met oogkleppen op stelt de IBO-commissie in punt 27 van bijlage 15 voor om de giftenaftrek af te schaffen. Jeminee, het gebrek aan controlecapaciteit denken op te lossen door een prima werkende regeling maar af te schaffen, wat een zwaktebod.

¹ Dr. D. Molenaar is werkzaam bij All Arts Belastingadviseurs en als onderzoeker verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Er werken veel mensen bij de Belastingdienst, momenteel circa 25.000, en ik heb veel respect en waardering voor hen, maar het zijn er gewoon te weinig. Het leidt ertoe dat er bijna geen belastingcontroles zijn en dat veel aanslagen zonder goed bekijken definitief worden vastgesteld. De staatssecretaris berichtte aan de Tweede Kamer dat slechts 0,4% van de mkb-ondernemingen wordt gecontroleerd en dat dit niet spoedig gaat verbeteren. Op zich is het beleid van de Belastingdienst prijzenswaardig, namelijk veel self-compliance, reclamecampagnes en ervan uitgaan dat veel mensen zich zo goed mogelijk aan de wet houden (“De meeste mensen deugen”, aldus Rutger Bregman). Ook wordt er ingezet op de fiscaal dienstverleners die een zo goed mogelijk niveau moeten krijgen, o.m. door het Forum Fiscaal Dienstverleners. Verder speelt mee dat de inkomstenverantwoording door ondernemers sterk verbeterd is nu bijna alles via de bank en nog maar weinig contant wordt ontvangen. Maar het doet er niet aan af dat een ondernemer een enorme vrijheid heeft qua kostenaf trek.

Dat gebrek aan capaciteit doet zich ook voelen bij de Wet DBA, waarmee we al sukkelen sinds 2016. Natuurlijk, het is soms moeilijk te beoordelen of er sprake is van werkgeversgezag, maar het grote probleem zit toch helaas bij de Belastingdienst, want die heeft veel te weinig mensen. In 2005 werd de VAR-wuo zo sterk gemaakt dat opdrachtgevers daarop mochten vertrouwen, want de Belastingdienst zou bij de zzp'ers gaan controleren of zij wel echt zelfstandig waren. Nou, dat hebben we geweten, na diverse bezuinigingen waren er zo weinig controlemedewerkers meer over, dat controleren bij individuele zzp'ers ver onder de zaaglijn terecht was gekomen. Dat was de hoofdreden waarom de VAR-wuo moest verdwijnen en de problematische Wet DBA werd ingevoerd.

Interessant is dat het toezicht ook terugkomt bij de poppenkast van de WWFT. Een iets ander onderwerp, maar alle adviseurs, notarissen, banken, verzekeraars, financieel dienstverleners, makelaars, autohandlaren en meer hebben ermee te maken. Cliëntenonderzoek, voortdurend monitoren en het melden van ongebruikelijke transacties. Heerlijk, hoe kunnen we elkaar bezighouden. Wij controleren de mensen veel beter dan de Belastingdienst doet. Maar heb ik echt het gevoel dat ik meehelp om boeven te vangen? Nee, natuurlijk niet op deze manier, want dit is één grote poppenkast. Wij maken analyses van cliënten en hun achtergronden en bewaren alles, in afwachting dat er een opsporingsambtenaar komt die iets over die persoon wil weten wat hij of zij zelf niet al zou kunnen vinden. Nou, die komt natuurlijk niet, behalve om te kijken of wij de WWFT wel goed toepassen. Het is één grote bezigheidstherapie.

Het is niet terecht om ANBI's meer te bekijken dan de rest van de samenleving. Die ANBI's moeten al zoveel met hun jaarlijkse publicatieplicht, waardoor alle cijfers en activiteiten openbaar worden gemaakt. Dat is veel toegankelijker voor controle dan bij gewone ondernemingen. De suggestieve opmerkingen van deze twee commissies zijn niet nodig, er zijn in het algemeen meer medewerkers bij de Belastingdienst nodig om goed te kunnen controleren. En ten slotte, laten we vermogenden vooral blijven stimuleren om veel weg te geven aan goede doelen, want daar worden we met z'n allen beter van.

Weekblad

fiscaal recht

150 jaar

Column

Toezicht op ANBI's en op veel meer

Dr. D. Molenaar (blz. 1040)

Artikelen

Spontane adviesplicht belastingadviseur

Mr. D. Liem (blz. 1042)

De bijzondere standstill-bepaling in de mijnbouwheffingen

Mr. M. Knops (blz. 1052)

Parlementair

Bereikbaar, betrouwbaar, wendbaar en effectief

Mr. drs. D.J.J. Altena (blz. 1060)